

a német nagyvárosi színházok betegségüknek legújabb tünete éppen az, hogy túlnagy a közönségük, hogy mindig zsufolva vannak. Ez az állandó zsufoltság (úgyis mindegy, hogy mit játszunk!) adja meg a minőségi tördőfést a színháznak. Általános jelenség, — írja, — hogy nem lehet színházjegyre jutni. Az első előadások közönségét a jegyirodák és munkaközösségek foglalják el, meg a bérlők. Mire a kedvezményesek sora elfogy, marad néhány előadás azok számára, akik pénztári jegyvétellel jutnak belépőjegyre — ha hozzájutnak. Mert még ezeknek az életét is megkeserítik a jegyfelvásárlók. A közönség zöme nem jut színházba, nem látja a darabokat, hiszen a repertoár következő színművei elsodorják a legsikeresebb darabokat is. Az átlagos berlini — például a nyugati szektorban — lassanként leszokik a színházról. (A cikkíró nem mondja, nem emeli ki, hogy az üzemi, csoportos jegyvétel milyen demokratikus állapotot teremt a színházlátogatásnak!).

A másik baj a színészekben keresendő, a sztárokbán. Ezeket a film, a rádió és újabban különösen a televízió annyira lekötötte, hogy egyszerűen nem marad idejük színházi alakításra.

Ha egy-egy sztár vállal is szerepet, csak a bemutatón és a következő néhány előadáson játszik; tíz előadás után már a „helyettes” lép a színpadra és játssza végig az évadot. Ennek viszont az a következménye, hogy csak nagyon kevesen látják a sztárt, kénytelenek beérni — a következő, újabb előadásokon — a „szurmogátummal”. (A cikkíró nem mondja, hogy ez voltaképpen újabb és újabb erők bevonását jelent a színházi művészetbe).

A színház halálának harmadik oka a cikkíró szerint az, hogy a szerző helyébe mindinkább a rendező lép. Ez is a mozi hatása. A filmlalkotásban a rendező az „első ember”, és a színházi rendezők is egyre inkább jogot igényelnek a darabok olyan beállítására, ami erősen különbözik a színházi szerző eredeti elgondolásától. Nem is beszélve a nyílt szöveghamisításokról, a darab irányzatának megváltoztatásáról stb.

Weigel szerint valódi színház és igazi színjátszás ma már csak a német kisvárosokban van. A nagyvárosok színháza erősen elamerikaisodik és a színjátszás egyre inkább hasonlít a filmhez, a filmművészet minden árnyoldalával és — fényoldalával nélkül.

A fantasztikus regény nagy másodvirágása

***

Szinte világjelenség, hogy a fantasztikus regény újból előtérbe került. Még soha ilyen kereslet nem volt a Verne-regények iránt, Wells fantasztikus regényei és Flammarion könyvei iránt, mint most. A mesterséges holdak, a világűr meghódításáért folyó küzdelem idején ez nem is csodálatos.

Érdekes cikkeket olvastunk a fantasztikus regény térhódításáról a Szovjet-újságban. Ha az utopisztikus regény nagy elterjedése világjelenség — az érdeklődés irántuk a Szovjet Szövetségben különösen nagy. A cikkíró rá-

mutat arra, hogy azelőtt is mindig volt bizonyos engedékenységek a műfaj iránt a Szovjetekben, még azokban az években is, amikor a kiadványokat ugyanolyan mértékre tették. Verne és H. G. Wells könyveit (ez utóbbinak persze csak fantasztikus regényeit), ha módjával is, de mindig megtűrték, kiadták, terjesztették. Emellett a szovjetirodalom maga is gazdag ilyen könyvekben. Alexej Tolsztojnak három utopisztikus regénye is van, de a konnábi évtizedek is bővelkedtek fantasztikus regényekben, s ezek is mind sor-

rakerültek az utóbbi évek kiadási ter-
veiben. Az újabb író nemzedék is nem
egyszer nyúlt az utopisztikus regény, a
kalandregény, a fantasztikus regény
felé.

Alapvető különbség mutatkozik azon-
ban a fantasztikus regény szovjetunióbe-
li meghatározásában. A régi megfogal-
mazás szerint... „a fantasztikus regény
nem pusztán a képzellet játéka, hanem
kitűnő eszköz arra, hogy az olvasóval
a maga időhöz és helyhez kötött világ-
nézetének relatív voltát beláttassa“ A
szovjet írók ilyen regényei áttörtek ezt
a megfogalmazást. Itt a jövőbeutazás,
a világűr-út, a földről való felemelke-
dés nem a helyhez kötött világnézet
relativitását érzékelteti, ellenkezőleg a
a kiinduló pont az, hogy a rakéta uta-
sok és minden jövőbe vetett cselek-
mény éppen a szovjet társadalom fej-
lődését igazolja.

A szovjet műhold kilövése óta az
olvasók sok millióinak érdeklődése még
jobban átforrósodott a fantasztikus
regény iránt. Kiválók a könyvek kö-
zül a Szovjetben Eduárd Konsztantino-
vics Ziolkovszki »A világmindenség ki-
művelésére rakétával« című regénye.

Ziolkovszki ugyan régen írta ezt a
könyvét, s nem ezzel a művével került
az orosz irodalomba — ez a regény in-
kább vesszőfutást, lebecsülést és gúnyt
hozott neki valamikor — mégis úgy lát-
szik ez a könyv biztosít majd neki
halhatatlanságot. Az 1857-ben született
író jóval élete delén túl érte meg re-
génye sikerét: hetven éves is elmúlt
már, amikor újból emlegetni kezdték
nevét és művét újból előszedték. A
harmincas évek közepén amikor az el-
ső szovjet rakéta kísérletek folytak,
Ziolkovszki megírta régi regényének
bevezetőjét. Érdekes, hogy az író szemé-
lyesen bevonták az első rakétakísérle-
tekbe, ami még nagyobb elégtételt volt
számára.

Ziolkovszki másodvirágzást megért
regénye azóta valóságos iskolát terem-
tett. Egész sor író követte az ő elgon-
dolásait. Legtöbbszörösen egy Szov-
jetunióban élő lengyel író, Sztaniszlav
Lem munkája közelítette meg a ra-
kétalöveges világ mai valóságát.
1957-ben jelent meg a könyve először,
a Komszomol kiadásában. Ez a már
majdnem tudományos mű egyik leg-
olvasottabb könyv a Szovjetunióban.